

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Барбаш Дар'ї Костянтинівни на тему «Кримінальні процесуальні та морально-етичні основи здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 ПРАВО за спеціальністю 081 ПРАВО

На засіданні кафедри права за участі:

голови засідання – д.ю.н., професора В. І. Павликівського;

наукового керівника – д.ю.н., професорки, Н. Є. Філіпенко;

співробітників кафедри:

д.ю.н., професор А. Х. Степанюк, професор Н. Є. Філіпенко, к.ю.н, доцент, професор кафедри права С. Ю. Лукашевич, к.ю.н, доцент, професор кафедри права М. І. Фіалка, доцент, професор кафедри права Ю.Б. Данильченко, к.ю.н., старший науковий співробітник А. Є. Голубов, доцент А. О. Гордеюк, к.ю.н., доцент С. Ф. Гуцу, к.ю.н, доцент Г. Ю. Каніщев, к.ю.н, старший дослідник, доцент кафедри права В. Р. Остропілець, к.ю.н, доцент А. М. Стебелев, к.ю.н, доцент Н. А. Федосенко, ст. викл. І. Ю. Тур, завідуючий відділом аспірантури та докторантури, к.філос.н, доцент В. Б. Селевко, к.ю.н., ст.викл. О. О. Андрєєва, к.ю.н., ст.викл. К. Є. Шевелев, асистент В. М. Турська, провідний інженер Т. М. Лазарева, старший лаборант В. Л. Ємець, відбулася публічна презентація дисертаційної роботи Барбаш Дар'ї Костянтинівни на тему «Кримінальні процесуальні та морально-етичні основи здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях».

На підставі обговорення змісту презентації дисертаційної роботи, ухвалено висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації (результати голосування – одноголосно).

І. Актуальність теми дослідження. Сьогодення характеризується низьким рівнем довіри українського суспільства до національної системи судочинства, що окрім іншого зумовлено тотальною недовірою саме до суддівського корпусу. Враховуючи стрімке реформування судової гілки влади в контексті приведення її до європейських стандартів та довгоочікуваного розширення штату суддів, вкрай важливим є поглиблення дослідження проблематики морально-етичних основ здійснення правосуддя, яке охоплює як явище правосуддя та основи його здійснення в Україні та закордоном, так і морально-етичні основи діяльності судді, моральні виклики й конфлікти, які можуть поставати перед ним (нею) в процесі такої діяльності.

Попри значні напрацювання вчених у цій галузі, розкриття моральної сутності професійної діяльності судді та розробка ефективних технологій формування морально-етичних основ здійснення правосуддя потребують більш глибокого дослідження. Незважаючи на численні зусилля, які були зроблені для

реформування суддівства, уповільнений темп змін та низький рівень довіри населення до державних органів значною мірою пов'язані з недостатньою увагою до морально-етичних аспектів їх діяльності. Усе це і визначило вибір проблемного поля для дисертаційного дослідження та його тему. Адже глибоке розуміння кримінально-процесуальних та морально-етичних основ здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях є ключем до підвищення рівня довіри та ефективності судової діяльності в національному кримінальному судочинстві.

Отримані результати дослідження сприятимуть удосконаленню освітнього процесу кандидатів на посаду судді, підвищення освіченості діючих суддів в питанні розуміння і реалізації морально-етичних основ своєї діяльності. Означене своєю чергою наблизить процес відправлення українського правосуддя до європейських стандартів та підвищить рівень довіри суспільства до національної судової системи.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 21 листопада 2021 року (протокол № 4, зі змінами протокол № 8 від 21 лютого 2024 року, зі змінами № 3 від 23 жовтня 2024 року). Тема дослідження узгоджується з Пріоритетними напрямками фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затвердженими Національною академією правових наук України та Концепцією розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI ст., схваленою Координаційним бюро з проблем кримінології Національної академії правових наук України. Тема також відповідає основним науковим напрямкам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019–2023 роки, затвердженим постановою Президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 року № 30, а саме підpunkту 3.4.2.7 (Кримінальне право, кримінологія, sudoустрій).

3. Наукова новизна отриманих результатів.

1. Розроблено концептуальну модель морально-етичних основ здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях, яка містить стратегічні напрями інтеграції етичних стандартів до судової системи України, забезпечуючи її відповідність демократичним принципам і міжнародним стандартам правосуддя, що включає їх структуру і методикау їх оцінювання.

2. Наведено авторське визначення поняття «морально-етичні основи здійснення правосуддя», під яким розуміється категорія професійної суддівської етики, що відображає місію, цінності, принципи, норми та стандарти поведінки судді, які знаходять своє вираження як в певних кодифікованих документах, а також і в особистих орієнтирах судді та формують цілісний морально-етичний простір здійснення правосуддя, який забезпечує справедливість і неупередженість суддівської діяльності.

3. Визначено структуру морально-етичних компетентностей судді, що охоплює знання, вміння, навички, особисті якості та цінності, з одночасним розподілом їх на дві основні групи: базові компетентності, якими кандидат повинен володіти при вступі на посаду судді, та професійно-етичні компетентності, які формуються та зміцнюються у процесі його професійної діяльності.

4. Удосконалено дефініції низки понять, які є засадничими для досліджуваної теми, зокрема: «морально-етичні основи здійснення правосуддя» «морально-етичні компетентності судді», які сприяють здійсненню правосуддя, забезпечують реалізацію принципів демократичного та ефективного врядування, а також проявляються у результатах професійної діяльності. Окрім цього, уточнено зміст інших ключових термінів, пов'язаних із цією проблематикою.

5. Доведено наявність негативного впливу на внутрішнє переконання судді різних типів стереотипу відносно особи обвинуваченого (підсудного), та зроблено висновок, що укорінений у свідомості судді стереотип може впливати на процес становлення внутрішнього переконання щодо особи обвинуваченого (підсудного), оцінки доказів у справі, що своєю чергою може вплинути як на винесення рішення щодо винуватості (невинуватості) особи, так і на визначення міри покарання тощо.

6. Удосконалено розуміння правових засад (принципів) здійснення правосуддя, шляхом підтвердження їх стійкого взаємозв'язку між собою.

7. Поліпшено систематизацію підходів до питань конфліктів між мораллю та правом у професійній діяльності судді на прикладі кримінального судочинства, шляхом формування висновку про основний конфлікт — моральний вибір між захистом інтересів потерпілої та уникнення надмірного покарання для обвинуваченого (підсудного), між користю від жорсткої кари як інструменту запобігання укоріненню відчуття всюдозволеності у соціумі та майбутньою гіпотетичною шкодою для суспільства у разі невиправлення засудженого за допомогою призначеного покарання.

8. Набуло подальшого розвитку питання міжнародного досвіду у сфері етизації суддівської служби, зокрема наголошено, що формування морально-етичних основ такої діяльності в багатьох країнах світу розпочиналося зі створення етичного кодексу поведінки, заснування спеціалізованих органів, відповідальних за дотримання етичних норм, формування прозорого, відкритого і підзвітного управління суддівською службою, створення нових інститутів етичного регулювання, які впроваджують норми доброчесності та етичної поведінки тощо.

9. Поглибилося у своєму розвитку питання етичної інфраструктури як ключового елементу у формуванні морально-етичних основ діяльності суду, яка є багаторівневим механізмом, що інтегрує формальні правила та неформальні практики для забезпечення морально-етичних стандартів у судовій діяльності,

до основних елементів якої віднесено: політичне сприяння; результативне; механізми звітності та нагляду; відповідні умови праці; громадський контроль.

4. Теоретичне та практичне значення результатів роботи.

Висновки та результати дослідження мають значення для кримінально-правової науки й практики, оскільки можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності — для подальшого дослідження питань, пов'язаних із морально-етичними основами здійснення правосуддя;

- у нормотворчій діяльності — для удосконалення чинного процесуального законодавства України, інших нормативно-правових актів, присвячених морально-етичним вимогам до кандидатів на заняття посади судді та діючим суддям, його (її) діяльності.

- у правозастосовній діяльності — для підвищення якості здійснення правосуддя в контексті дотримання морально-етичних основ, поліпшення рівня професійної комунікації між учасниками судового процесу та судом, підвищення рівня освіченості суддів в окремих питаннях морального складника їх діяльності.

- в освітньому процесі — під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення занять з дисципліни «Кримінальне процесуальне право».

- у навчально-методичній діяльності — при підготовці проектів курсів, навчальних і навчально-методичних посібників та інших матеріалів спрямованих на поглиблення знань кандидатів на зайняття посади судді та діючих суддів з проблематики морально-етичних основ здійснення правосуддя.

5. Апробація/використання результатів дисертації.

Результати досліджень автора обговорювались на наступних конференціях:

1. Барбаш Д. К. Проблематика визначення терміну моралі, як складової суспільних цінностей. Філософія в аксіосфері глобалізуючого соціуму. Матеріали міжвузівського міського науково-практичного семінару, 17-18 листопада 2021 р. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків, авіац. ін,-т». 2021. С. 52-55.

2. Барбаш Д. К. Підтримання високого рівня моралі як засіб запобігання корупції серед суддів. Протидія організованих злочинності: проблеми теорії та практики : Матеріали регіонального науково-практичного семінару (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). Дніпро : Дніпроп . держ. ун т внутр. справ. 2021. С. 23-26.

3. Барбаш Д. К. Феномен стереотипу як невід'ємна частина суспільного мислення. Філософія в аксіосфері глобалізуючого соціуму. Матеріали міжвузівського міського науково-практичного семінару, 17 листопада 2022 р. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків, авіац. ін,-т». 2022. С. 7-9.

4. Барбаш Д. Стереотип, його місце в злочинності та вплив на суддю під час розгляду кримінальних проваджень. In: Omul, criminologia, știința, Ed. Ediția

а 2-а, 24 martie 2023, Chişinău. Chişinău: Institutul de ştiinţe penale şi criminologie aplicată, 2023, Ediţia a 2-a, Vol. 1, Pp. 760-762.

5. Барбаш Д. К. Гендерні стереотипи та їх вплив під час розгляду суддею кримінальних справ. The 10 th International scientific and practical conference “Science and technology: problems, prospects and innovations”(July 6-8, 2023) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2023. Pp. 229 - 234.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Barbash D. Video recording as evidence of violent crimes in a criminal proceeding and its negative impact on the judge during its investigation in trial. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. (2023). №7(1). Pp. 71-81. DOI : <https://doi.org/10.32353/acfs.7.2023.05>

6. Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами науково-технічної експертизи дисертація Барбаш Дар'ї Костянтинівни визнана оригінальною роботою, яка виконана самостійно і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Текст рукопису дисертаційної роботи не містить ознак академічного шахрайства. Перевірка змісту основних розділів дисертації на наявність текстових запозичень в системі «TURNITIN», в порівнянні з джерелами в мережі Інтернет запланована на 23.01.2025.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

За результатами досліджень опубліковано 5 наукових публікацій, у тому числі:

1. Барбаш Д. Правосуддя: його сутність, соціальна основа та втілення в правовій системі України. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2024. №1 (Квіт 2024). С. 85-93. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2024.1.10>

2. Барбаш Д. Етичний компас суддівства: моральні-етичні вимоги для суддів та кандидатів на зайняття посади судді в контексті відповідності Європейським стандартам. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2024. №4(Січ 2024). С. 114-123. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2023.4.12>

3. Filipenko N., Barbash D. Formation of Inner Conviction when Evaluating an Expert Conclusion as a Source of Evidence in Criminal Proceedings by the Judge. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. 2022. №6(2), P. 85-102. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.6.2022.07>

4. Барбаш Д. Стереотип як перешкода правосуддю та його вплив на суддю під час розгляду кримінального провадження. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 3 (32). С. 132-147. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.3.2023.08>

5. Barbash D. Conflict between morality and law in criminal proceedings: theoretical aspects and practical examples. *Socrates. Rīga Stradiņš University Faculty of*

8. Висновок наукового керівника

Виконання індивідуального навчального плану, індивідуального плану наукової роботи, досягнення результатів навчання за відповідною освітньо-науковою програмою та написання дисертації Барбаш Дар'ї Костянтинівни – вважаю успішним. Дисертаційна робота є результатом самостійного дослідження, завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну. Вона виконана на належному науковому рівні та відповідає встановленим вимогам до дисертацій докторів філософії, і може бути рекомендована до захисту, а її автор Барбаш Дар'я Костянтинівна, до присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Вважаємо, що дисертаційна робота Барбаш Дар'ї Костянтинівни «Кримінальні процесуальні та морально-етичні основи здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44). Відтак, може бути представлена до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Головуючий
на засіданні кафедри Права
Національного аерокосмічного
університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
доктор юридичних наук,
професор

Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ